వ్యవసాయ రంగ వృద్ధి - భూకమతాల పరిమాణం

వ్యవసాయ రంగం వృద్ధిని భూకమతాల పరిమాణం ఎంతో ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇటీవల కాలంలో సహకార వ్యవసాయ పద్ధతి ద్వారా పెద్ద కమతాల్లో సాగు చేయాలనే ప్రభుత్వ ఆలోచనల నేపథ్యంలో.. మన రాష్ట్రంలో భూకమతాల పరిమాణానికి చెందిన అంశాలు ప్రాముఖ్యం సంతరించుకొన్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో భూకమతాల పరిమాణం వివిధ సామాజిక, న్యాయపరమైన అంశాలపై ఆధారపడి ఉంది.

న్యాయ పరమైన అంశాలు

1975లో భూ గరిష్ట పరిమితి చట్టం అమల్లోకి వచ్చిన తర్వాత ఐదు గురు సభ్యుల కుటుంబాన్ని ఒక యూనిట్‌గా పరిగణించి.. భూసారం, దానికి లభించే నీటి సదుపాయం, ఏడాదికి పండే పంటల ప్రాతిపదికన భూకమతాల గరిష్ట పరిమాణ స్థాయిని నిర్ణయించారు.

ఎ) రెండు పంటలు పండే భూమి అయితే10-18 ఎకరాలు

బి) ఒకే పంట పండే భూమి అయితే 18-27 ఎకరాలు

సి) మెట్ట ప్రాంతాలైతే 27-54 ఎకరాల వరకు గరిష్ట పరిమితులు విధించారు.

ఈ చట్టం ప్రకారం ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకొన్న 5.82 లక్షల హెక్టార్ల మిగులు భూమిని 4.8 లక్షల లబ్ధిదారులకు పంపిణీ చేశారు.

భూ పంపిణీ

భూముల పంపిణీలో మరో ప్రధాన ప్రభుత్వ చర్య.. భూమి లేని నిరుపేదలకు ప్రభుత్వ భూమిని కేటాయించడం. ఆంధ్రప్రదేశ్ తెలంగాణా ఏరియా ఇనాంల రద్దు చట్టం - 1950 ప్రకారం 3.51 లక్షల ఎకరాల పంపిణీ, భూ కొనుగోలు పథకం కింద 50 వేల ఎకరాల పంపిణీ (2002 వరకు), జనవరి 26, 2005న లక్ష ఎకరాలు, ఆగస్టు 21, 2005న 1,69,000 ఎకరాలు, నవంబర్ 2006లో 1.11 లక్షల ఎకరాలు, జనవరి 2008లో 1.19 లక్షల లబ్ధిదారులకు 1.67 లక్షల ఎకరాలను భూమి లేని పేదలకు పంపిణీ చేశారు. ఈ భూ పంపిణీ వల్ల ఎక్కువమందికి భూమి లభించడంతో వ్యవసాయ భూముల పరిమాణంపై ఇది ప్రభావం చూపింది.

భూ కమతాల పరిమాణం

గత 50 ఏళ్లుగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో భూకమతాల పరిమాణం మార్పులను పరిశీలిస్తే.. సన్నకారు, చిన్నకారు రైతులు ఆధీనంలో భూకమతాల సంఖ్య పెరిగింది. 1956లో చిన్న, సన్న రైతుల దగ్గర మొత్తం 18.16 లక్షల ఎకరాల్లో.. 24.13 లక్షల భూకమతాలు విస్తరించి ఉండేవి. ఈ కమతాల సంఖ్య 2000-01 నాటికి 95.41 లక్షలకు చేరి, మొత్తం భూమి 68.69 లక్షల హెక్టార్లకు పెరిగింది. 1956-2000 మధ్య మధ్యతరహా భూకమతాల సంఖ్య 7.11 లక్షల నుంచి 28.55 లక్షలకు చేరి, మొత్తం 19.83 లక్షల హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్నాయి.

అన్నిరకాల కమతాలను పరిశీలిస్తే.. 1956లో 103.37 లక్షల హెక్టార్లలో 42.46 లక్షల భూకమతాలు ఉంటే, 2000-01 నాటికి 143.99 లక్షల హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో 115.32 లక్షల కమతాలకు చేరాయి. పట్టికను పరిశీలిస్తే పెద్ద భూకమతాలు 1956లో 3.69 లక్షల సంఖ్యలో 39.48 లక్షల హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్నాయి. 2000-01 నాటికి 0.66 లక్షల సంఖ్యలో 10.8 లక్షల హెక్టార్లకు చేరడంతో సగటు భూకమతాల పరిమాణం తగ్గింది. మొత్తం మీద పరిశీలిస్తే.. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో సగటు భూకమతాల సైజు 1956లో 2.43 ఉంటే.. 1995-96కు 1.36 హెక్టార్లకు, 2000-01 నాటికి 1.25 హెక్టార్ల సగటు పరిమాణానికి పడిపోయింది.

మార్జినల్ ఫార్మర్ సగటు భూకమతాల పరిమాణం రాష్ట్రంలో 2001 నాటికి 0.44 హెక్టార్లుగా ఉంది. అయితే చిన్న, సన్న రైతుల వద్ద 2001 నాటికి మొత్తంగా ఉన్న సగటు పరిమాణ భూమి 0.7 హెక్టార్లుగా ఉంది. దీనికి గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో భూమి లేని పేదల సంఖ్యను కలిపితే నేటికీ 52.3 శాతం భూమి లేనివారున్నారు.

1970-71లో మొత్తం భూకమతాలు 54.2 లక్షలుండగా, 2000-01 నాటికి 115.31 లక్షలకు రెట్టింపు అయ్యాయి. దీనికి కారణం ఉమ్మడి కుటుంబాల స్థానంలో చిన్న కుటుంబాలు ఏర్పడి.. భూమి ఆస్తిని చిన్న భాగాలుగా విభజితం కావడమే. చిన్న కమతాల వల్ల వ్యవసాయ ఉత్పత్తి కారకాలపై ఎక్కువ ఖర్చు, యాంత్రీకరణ అవకాశం లేని స్థితి ఏర్పడుతుంది. ఇప్పటికే చిన్న, సన్నకారు రైతులు సగటు భూ పరిమాణం తక్కువగా ఉండగా.. ఇవి ఇంకా క్షీణించే పరిస్థితులు ఆందోళనకు గురి చేస్తున్నాయి. దీనికి సహకార వ్యవసాయ పద్ధతులే శరణ్యమా..? అనే ఆలోచన చేయాలి.

ప్రభుత్వం చేపట్టిన భూ పంపిణీ కార్యక్రమం వల్ల రాష్ట్రంలో 1956-2001 మధ్య చిన్న, సన్నకారు రైతుల (small and marginal farmers) వద్ద ఉన్న భూకమతాల సంఖ్య బాగా పెరిగింది. అదే సమయంలో పెద్ద కమతాల సంఖ్య తగ్గింది. మార్జినల్ ఫార్మర్స్ అంటే ఒకటి నుంచి రెండు హెక్టార్లు, మధ్యతరహా రైతులంటే.. నాలుగు

- 1956లో 42.46 లక్షల భూకమతాలుంటే 2000-01 నాటికి 115.32 లక్షల భూకమ తాలకు చేరాయి.
- చిన్న కమతాల వల్ల వ్యవసాయ ఉత్పత్తి కారకాలపై ఖర్చు పెరగడంతోపాటు, యంత్రీకరణకు అవకాశం లేని పరిస్థితులు ఏర్పడతాయి.
- 1 నుంచి 2 హెక్టార్ల భూమిని కలిగిన వారిని మార్జినల్ ఫార్మర్స్ అంటారు.
- వ్యవసాయ ఉత్పాదకత పెంచడానికి సహకార వ్యవసాయం తోడ్పడుతుంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో భూ కమతాల సంఖ్య, పరిమాణం

కమతాల పరిమాణం	1956		1970-71		1980-81		1995-96		2000-01	
	కమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో)	విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)	కమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో)	విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)	కమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో)	విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)	కమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో)	విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)	కమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో)	విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)
ఉపాంత కమతాలు	16.38 (38.58)	8.16 (7.89)	24.9 (46.00)	10.9 (8.00)	38.4 (51.6)	18.9 (13.2)	63.00 (59.4)	29.0 (20.2)	70.23 (60.90)	31.04 (21.56)
చిన్న కమతాలు	7.75 (18.35)	10.00 (9.67)	10.6 (19.60)	15.3 (11.30)	15.9 (21.6)	24.1 (16.8)	22.6 (21.3)	32.3 (22.5)	25.18 (21.83)	35.65 (24.76)
సెమీ మీడియం	7.53 (17.73)	16.69 (16.69)	9.4 (17.40)	26.1 (19.20)	11.7 (15.9)	32.6 (22.8)	14.0 (13.2)	37.4 (26.0)	14.24 (12.35)	37.95 (26.36)
మీడియం	7.11 (16.75)	29.04 (28.09)	6.9 (12.70)	47.9 (35.20)	6.5 (8.8)	39.8 (27.8)	5.6 (05.3)	32.3 (22.5)	5.01 (4.34)	28.55 (19.83)
పెద్దవి	3.69 (8.69)	39.48 (38.19)	2.4 (4.30)	35.7 (26.30)	1.6 (2.1)	28.0 (19.5)	0.8 (00.8)	12.7 (8.9)	0.66 (0.57)	10.80 (17.50)
మొత్తం	42.46 (100.00)	103.27 (100.00)	54.2 (100.00)	135.9 (100.00)	73.7 (100.00)	143.33 (100.00)	106.0 (100.00)	143.7 (100.00)	115.32 (100.00)	143.99 (100.00)
సగటు పరిమాణం (హెక్టార్లలో)	–	2.43	–	2.51	–	1.94	–	1.36	–	1.25

బ్రాకెట్లలోని విలువలు మొత్తం కమతాల్లో శాతాలు
నోట్స్: ఉపాంత కమతాలు (Marginal Holdings) చిన్న కమతాలు (Small Holdings)
మూలం: వ్యవసాయ శాఖ, ఆంధ్రప్రదేశ్ వివిధ ప్రచురణల నుంచి.

నుంచి పది హెక్టార్లు ఉన్నవారు. 20 హెక్టార్ల కంటే ఎక్కువ ఉన్న వారిని పెద్ద రైతులు అంటారు.

సహకార వ్యవసాయం ద్వారా భూకమతాల పరిమాణం పెద్దవిగా చేసి వ్యవసాయ ఉత్పాదకత పెంచడానికి, చిన్న భూకమతాలను ఒకే దగ్గరికి చేర్చి లాభసాటి కమతాలుగా మార్చడానికి ప్రభుత్వం ఆసక్తి చూపిస్తోంది. దీని ద్వారా ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం తగ్గి, కుటుంబ సభ్యులందరికి పని లభిస్తూ, ఆదాయం వృద్ధి చెందుతుంది.

మాదిరి ప్రశ్నలు

1. భూకమతాల పరిమాణానికి సంబంధించి వీటిలో సరైంది?
ఎ) 2001 నాటికి రాష్ట్రంలో సగటు భూ పరిమాణం 1.25 హెక్టార్లకు పడిపోయింది
బి) కమతాల పరిమాణం తగ్గడానికి భూ సంస్కరణలు ప్రభావితం చేశాయి
సి) ఎ, బి డి) ఏదీ కాదు

2. 1990–2000 దశాబ్దంలో ఏ కమతాల సంఖ్య పెరిగింది?
ఎ) పెద్ద బి) చిన్న, పెద్ద
సి) చిన్న డి) బి, సి

3. సహకార వ్యవసాయ విధానం ద్వారా పెద్ద భూకమతాల ఏర్పాటుకు సిఫార్సు చేసిన మొదటి కమిషన్?
ఎ) రాయల్ బి) కోనేరు రంగారావు
సి) గుప్తా డి) ఏదీ కాదు

4. 2000–01 నాటికి రాష్ట్రంలో సన్నకారు కమతాల శాతం?
ఎ) 5.31 బి) 6.93 సి) 21.84 డి) 70

5. మన దేశంలో కమతాల సమీకరణ (భూ సంస్కరణల్లో భాగంగా) కార్యక్రమం ఎప్పుడు ప్రారంభమైంది?
ఎ) 1947 బి) 1957
సి) 1950–51 డి) 1953–54

సమాధానాలు

1) ఎ 2) సి 3) ఎ 4) సి 5) సి

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో భూకమతాల స్వరూపం

వ్యవసాయ సంబంధాలు, ఎంతెంత భూమి ఎంత మంది వద్ద, ఏ పరిమాణంలో ఉంది అంటే భూకమతాల సైజు వ్యవసాయ రంగం అభివృద్ధిలో ప్రధానపాత్ర వహిస్తాయి. భూ సంస్కరణలు కూడా కొంతవరకు మన రాష్ట్రంలో భూకమతాల సైజును ప్రభావితం చేశాయని చెప్పవచ్చు.

ఈ విధంగా రాష్ట్రంలో భూకమతాల సంఖ్య, ఎంత సైజులో ఉన్నాయో తెలుసుకోవాలంటే వివిధ సామాజికా వర్గాల ప్రజలు అంటే పెద్ద భూస్వాములు, చిన్న, సన్న, మధ్యతరహా రైతులు ఎంతమంది ఉన్నారోనని అధ్యయనం చేయాలి. ప్రభుత్వ భూ పంపిణీ కార్యక్రమాల కింద ఎంతెంత భూమిని ఎంతమందికి ఏ పరిమాణంలో పంచారు, భూ సంస్కరణలు, భూ పరిమితి చట్టాల ద్వారా భూమి ఎంతవరకు పంపిణీ కోసం సిద్ధం చేయగలుగుతున్నారనే అంశాలను పరిశీలించాలి.

భూ పరిమితి చట్టం ప్రకారం అయిదుగురు సభ్యులున్న కుటుంబాన్ని ఒక యూనిట్‌గా పరిగణించి భూమి సారవంతత, లభ్యమయ్యే నీటి సదుపాయం, ఏడాదికి ఎన్ని పంటలు పండుతాయనే ప్రాతిపదికన భూకమతాల గరిష్ట పరిమాణ స్థాయిని నిర్ణయిస్తారు.

ఎ) 10 నుంచి 18 ఎకరాల వరకు (రెండు పంటలు పండే భూమి)

బి) 18 నుంచి 27 ఎకరాల వరకు (ఒక పంట పండే భూమి)

సి) మెట్ట ప్రాంతాలైతే 27 నుంచి 54 ఎకరాల వరకు గరిష్ట పరిమితులు విధించారు

భూ పరిమితి చట్టం-1973 ప్రకారం 20 లక్షల ఎకరాల భూమిని సేకరించవచ్చని మొదట అంచనా వేసినప్పటికీ, కేవలం 7.9 లక్షల ఎకరాల భూమిని మాత్రమే సర్‌ప్లస్ ల్యాండ్‌గా ఆగస్టు, 2004 నాటికి ప్రకటించారు. దీనిలో 6.5 లక్షల ఎకరాలు ప్రభుత్వాధీనంలో ఉన్నప్పటికీ, 5.82 లక్షల ఎకరాలు 4.80 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు ఇచ్చారు. ఈ విధంగా 2004 నాటికి పంపిణీ చేసిన భూమి మొత్తం నికర పంట విస్తీర్ణంలో 4 శాతంగా ఉంది. లబ్ధిదారుల్లో 42 శాతం ఎస్సీలు (39 శాతం భూమి), 14 శాతం గిరిజనులు (20 శాతం భూమి) ఉన్నారు.

భూముల పంపిణీలో మరో ప్రధాన ప్రభుత్వ చర్య భూమి లేని నిరుపేదలకు ప్రభుత్వ భూమిని కేటాయించడం. మొత్తం పంట భూమిలో ఇటువంటి భూమి శాతం 12.5 శాతం ఉంది. 2002 నాటికి 43.21 లక్షల ఎకరాల ప్రభుత్వ భూమిని 23.98 లక్షల మంది లబ్ధిదారులకు పంచారు. వారిలో 24 శాతం షెడ్యూల్డ్ కులాల వారు, 28 శాతం షెడ్యూల్డ్ తెగల వారు ఉన్నారు.

భూ కేంద్రీకరణ

తక్కువ సంఖ్యలో ఉన్న పెద్ద రైతుల దగ్గర ఎక్కువ శాతం భూమి, అధిక సంఖ్యలో ఉన్న సన్న, చిన్నకారు రైతుల ఆధీనంలో తక్కువ శాతం భూమి ఉంది. 1956 నుంచి 2000-01ల మధ్య చిన్న, సన్నకారు రైతులు (Small and Marginal Farmers) వద్ద ఉన్న భూ కమతాల (Land Holdings) సంఖ్య బాగా పెరిగింది. అదే సమ యంలో పెద్ద కమతాల సంఖ్య తగ్గింది. మార్జినల్ ఫార్మర్స్ అంటే ఒక హెక్టారు కంటే తక్కువ ఉన్నవారని, స్మాల్ ఫార్మర్స్ అంటే 1 నుంచి 2 హెక్టార్లు, మధ్యతరహా (Medium) రైతులంటే 4 నుంచి 10 హెక్టార్లు ఉన్నవారు, పెద్ద రైతులు అంటే 20 హెక్టార్ల కన్నా ఎక్కువ భూమి ఉన్నవారు అని అర్థం.

రాజకీయ దృక్పథంలో మార్పులు, చట్టాల అమలులో పుంజుకున్న వేగం వల్ల 70వ దశకంలో భూ సంస్కరణలు జోరందుకొన్నాయి. 1956లో 57 శాతం ఉన్న చిన్న, సన్నకారు రైతుల వద్ద ఉన్న భూకమతాలు, 2000-01 నాటికి 83 శాతానికి పెరిగాయి. మొత్తం వ్యవసాయభూముల్లో 50 శాతం భూమి 2001 నాటికి చిన్న రైతులు, సన్న రైతుల చేతిలో ఉంది. 1956లో కేవలం 20 శాతం భూమి మాత్రమే వీరి వద్ద ఉండేది. అయితే నేటికి 40 లక్షల మంది సన్నకారు రైతుల చేతులలో ఎంత భూమి ఉందో, 60 వేలమంది పెద్ద రైతుల ఆధీనంలో కూడా అంతే ఉంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో భూకమతాలు

అంశం (క్యాటగిరి)	భూకమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో)		భూ విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)	
	1956	2000	1956	2000
మార్జినల్ హోల్డింగ్స్	16.40	70.23	8.20	31.00
స్మాల్ హోల్డింగ్స్	7.80	25.20	10.00	35.65
సెమీ మీడియం హోల్డింగ్స్	7.53	14.24	16.70	38.00
మీడియం హోల్డింగ్స్	7.11	5.01	29.04	28.55
లార్జ్ హోల్డింగ్స్	3.70	0.70	39.50	10.80

మూలం : సెన్సెస్ ఆఫ్ ల్యాండ్ హోల్డింగ్స్, గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఎ.పి, 2005.

పెద్ద కమతాలను ఏర్పాటుకు చర్యలు

పెద్దపెద్ద భూకమతాల వల్ల చైనాలో అధిక ఉత్పత్తులు సాధిస్తుంటే, భారతదేశంలో భూకమతాల సైజు క్రమేణా తగ్గి, ఉత్పాదకతలో వృద్ధి కనిపించడం లేదు. చిన్న కమతాలలో ఆధునిక వ్యవసాయ పనిముట్లు చురుకుగా ఉపయోగించే వీలు సన్నగిల్లుతుంది. చిన్న చిన్న కమతాలను ఒక సముదాయంగా ఏర్పాటు చేసి ఒక దగ్గరికి సమీకరించడం జఠిలమైన సమస్య. భూ సంస్కరణల్లో భాగంగా భారతదేశంలో కమతాల సమీకరణ కార్యక్రమం 1951-52లో ఆరంభమైంది. దీని కోసం అనేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ప్రత్యేక చట్టాలను కూడా రూపొందిం

చుకున్నాయి. 1927లో రాయల్ కమిషన్ చేసిన సిఫార్సుల మేరకు మన దేశంలో సహకార వ్యవసాయ విధానాన్ని ప్రతిపాదించారు. ఆర్థిక అసమానతలు తగ్గించడంలో, ఆధునిక వ్యవసాయ పరికరాలను ఉపయోగించడానికి, సామూహిక బేరమాడే శక్తి పెరిగి వివిధ వ్యవసాయ ఉత్పత్తి కారకాల కొనుగోళ్లలో లబ్ధి పొందడం, పరపతి సౌకర్యాలు పొందడంలోనూ పెద్ద కమతాలు దోహదం చేస్తాయి. 1949లో కాంగ్రెస్ వ్యవసాయ సంస్కరణల సంఘం సూచనల మేరకు చిన్న చిన్న భూకమతాలను ఒక చోట చేర్చి లాభసాటి కమతాలుగా మార్చారు. వీటివల్ల ప్రచ్ఛాన్న్మాయ నిరుద్యోగం (Disguised Employment) తగ్గి, కుటుంబ సభ్యులందరికీ పని లభిస్తుంది. వారి ఆదాయ, జీవన ప్రమాణాలలో వృద్ధి సాధ్యమవుతుంది.

ప్రాక్టీస్ ప్రశ్నలు

1. కింది వాటిలో భూకమ తాల సైజును ప్రభావితం చేసేవి?
   ఎ) భూ సంస్కరణలు బి)స్పెషల్ ఎకనమిక్ జోన్లు
   సి) ఎ, బి డి) ఒక్కటి మాత్రమే
2. భూ పరిమితి చట్టం 1974 ప్రకారం.. ఒక కుటుంబం అంటే?
   ఎ) ఆరుగురు సభ్యులు బి) అయిదుగురు సభ్యులు
   సి) పదిమంది సభ్యులు డి) ఏడుగురు సభ్యులు
3. ఒక పంట మాత్రమే పండే భూముల గరిష్ట పరిమితి 18 నుంచి 27 ఎకరాల వరకు ఉన్న నిబంధన ఏ చట్టం ప్రకారం వర్తిస్తుంది?
   ఎ) కౌలుదారుల చట్టం బి) భూ పరిమితి చట్టం
   సి) పట్టణ భూ గరిష్ట పరిమితి చట్టం
   డి) ఏవీ కావు
4. 1990 నుంచి 2000 వరకు దశాబ్దంలో ఏ కమతాల సంఖ్య పెరిగింది?
   ఎ) పెద్ద కమతాల సంఖ్య పెరిగింది
   బి) చిన్న, పెద్ద కమతాల సంఖ్య పెరిగింది
   సి) చిన్న కమతాల సంఖ్య పెరిగింది
   డి) బి, సి
5. సహకార వ్యవసాయ విధానం ద్వారా పెద్ద భూకమతాల ఏర్పాటుకు మొట్టమొదటగా సిఫార్సు చేసిన కమిషన్?
   ఎ) సైమన్ కమిషన్ బి) రాయల్ కమిషన్
   సి) కోనేరు రంగారావు కమిషన్
   డి) ఎ, బి
6. కమతాల సమీకరణ (భూ సంస్కరణలలో భాగంగా) కార్యక్రమం మన దేశంలో ప్రారంభమైన సంవత్సరం?
   ఎ) 1947 బి) 1957
   సి) 1950-51 డి) 1953-54
7. 2000-01 నాటికి రాష్ట్రంలో చిన్నకారు కమతాల శాతం?
   ఎ) 5.31% బి) 6.93% సి) 21.84% డి) 70%
8. 2000-01 నాటికి రాష్ట్రంలో సన్నకారు కమతాలు (శాతంలో)?
   ఎ) 60.91% బి) 59% సి) 70% డి) 40%
9. 2001 నాటికి రాష్ట్రంలో కమతాల సంఖ్య (లక్షల్లో), కమతాల విస్తీర్ణం (లక్షల హెక్టార్లలో)?
   ఎ) 93.01 లక్షల కమతాలు, 120.80 లక్షల హెక్టార్లు
   బి) 120.80 లక్షల కమతాలు, 93.01 లక్షల హెక్టార్లు
   సి) 90.01 లక్షల కమతాలు, 100 లక్షల హెక్టార్లు
   డి) ఏవీ కావు
10. రాష్ట్రంలో చిన్న, చిన్న కమతాలను ఒక చోట సమీకరించడం ద్వారా?
    ఎ) ఉత్పత్తిని పెంచవచ్చు
    బి)ఆధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఉపయో గించవచ్చు
    సి) ఎ, బి డి) ఎ ఒక్కటే
11. రాష్ట్రంలో ఎస్సీ, ఎస్టీల వద్ద భూకమతాల సంఖ్య 2001 నాటికి?
    ఎ) 13.67 లక్షలు బి) 8.62 లక్షలు
    సి) 22.29 లక్షలు డి) 30 లక్షలు
12. 1990 నుంచి పరిశీలించగా షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలు దగ్గర ఉన్న కమతాల సంఖ్య?
    ఎ) క్రమేపీ తగ్గుతుంది బి) క్రమేపీ పెరిగింది
    సి) స్థిరంగా ఉంది డి) ఏదీ కాదు
13. రాష్ట్రంలో సన్నకారు, చిన్న కమతాలలో అత్యధిక భాగం ఈ వర్గాల వారే ఉన్నారు?
    ఎ) షెడ్యూల్ కులాలు, తెగలు
    బి) వెనకబడిన తరగతులు
    సి) మైనారిటీలు డి) అగ్రవర్ణాలు

జవాబులు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	A	B	B	C	B	C	C	A	A	C	C	B	A